

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ИЗЛАЗИ:

сваког 1. дана у месецу на целом табаку.

Цена је годишње 1 фор.; за Србију 2½ дин.
Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

ХРИСТОС СЕ РОДИ.

На колена неверници грешни,
На колена родио се Бог!
Покајте се! јер су близу дани
Очајања страшног, пакленог.
Зар су јаче од човека страсти?
Покајте се! још се мож'те спасти...

Ил' зар да је лаж, обмана страшна
Бог и вера — човечанства спас?
Зар спаситељ целог човечанства
Само ј' човек мудрији од нас?
Та ако су све то приче старе,
Порухите храмове, олтаре!

Уништите моралност, врлину,
Свет отрујте дахом сатанским,
Људске страсти нек заузму престо,

Нек нас сатру ратом кравим. —
Син светлости лутаће по мраку,
Биће раван тигру и курјаку...

Гле човека зверскијег од звери,
Гле погледа дивљег крвавог!
Ледне груди не загрева љубав,
Вере нема, не зна шта је Бог.
Страх ме вата... гле како ми прети!
Даље... даље — ти грозна авети!...

Али грешан чега ли се страшим,
Што ми с' оте тај счајни збор?
Празник мира, љубави, радости
Што да мути тужан разговор?
Даље слико страшног привиђења!
Бог се рађа доноси счасња.

Станко.

ФРАЊА ЈОСИФ I.

20. новембра о. г. навршило се 40 година, како је примио владалачки скиптар наш љубљени краљ Фрања Јосиф I.

Кад је ступио на престо својих дичних предака није био старији од 18 година, а беше наступила баш она кобна 1848. година, кад се страсти људске, покренуте новом струјом слободе народне, најјаче заталасале; и у таким бурним данима, у тако неугодним приликама устезале би се и старије и искусније снаге да приме жезло државне управе; али наш витешки краљ није се плашио ни труда ни бриге државничке, него је ослањајући се на љубав и верност својих поданика прихватио свом љубављу и свим пожртвовањем велики задатак државне управе и као што видимо, извео га је сјајно и узо-

рито, те може и Он и ми његови верни поданици с поносом погледати на дуг и богат низ својих 40 годишњих трудова, и свога очинског рада.

На све стране видимо напретка, на свим гранама видимо полета, а то је могла створити само тако дурашна снага, само тако енергична воља, само тако жарка љубав, само тако милостиво срце као што је у нашег дичног и доброг краља Фрање Јосифа I.

Овако тачна, тако вредна и радена мужа ретко је наћи и у нижим друштвеним слојевима, а међу крунисаним главама, ваљда је Он једини, који редовно већ у 5 сати изјутра седи за Својим писаћим столом и одправља владалачке дужности, или решава државне послове. Његова тач

ност ушла је већ у пословицу, јер кад Он закаже час каквом састанку, ил доласку, неће ни минута одоцнити.

Ни један владалац не познаје из сопственог посматрања своју земљу и своје народе, као што познаје то наш Владар, јер ни један није толико путовао по свима кутићима свога царства, као што је чинио краљ Фрања Јосиф I. Мало је поданика ове простране Аустро-Угарске државе, који нису имали прилике, да лично загледају у свстло лице нашег милог краља, а ретка је општина, која, ма којом неудаћом ил несрећом нападнута, није окусила милости свога љубљеног Владара; ено Загреб, кад је од земљотреса пострадао, ено Сегедина, кад је потопљен, ено Кикинде, кад је погорела; све су то јасни знаци богате милости краљеве.

Прилике и околности светске нису допустиле, да наш добри краљ проведе све дане своје 40. годишње владавине у мирном и благодетном раду, као што Његовој души годи, ал и онда, кад га је дужност позвала на обрану свог и државног права налазио се увек у средини својих храбрих синова, па и кад Га ратна срећа није послужила успехом, трудио се да прође о што мањој несрећи својих поданика и свагда се радије мирио, него што би терао даље осветнички рат.

Није ни место ни позив наш, да овде прелиставамо целу историју владавине нашег премилог Краља Фрање Јосифа I. за ових 40 година и да набрајамо сав дуги низ узоритих дела Његових, али можемо напоменути, да смо и ми Срби у овим крајевима дужни дубоког признања и срдачне хвале великој бризи и топлој заштити нашег љубљеног владара, јер наша црквено-школска самоуправа (аутономија) потекла је из Његове милости; наше две вел. гимназије, (новосадска и карловачка) три више девојачке школе, (новосадска, панчевачка и сомборска), две нове учитељске школе (пакрачка и горњо-карловачка) и гомила основних народних школа поникле су, ојачале и процветале у топлом заклону Његовог Величанства. Па и саме наше добротворне задруге Српкиња су плодови Његове владавине.

Та жарка љубав, којом обасипа наш дични Владар све народе своје простране државе подједнаком милошћу, даје нам јемства, да ће се под заштитом Његове очинске бриге наша народна тековина у овим крајевима очувати, одржати и боље процветати, и у тој тврдој нади подигни мо очи к преблагом оцу свију нас и топлом молитвом повичимо: да поживи још дуго нашег дичног краља Фрању Јосифа I.!

МУДРЕ БЕЛЕШКЕ О ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ ДЕВОЈАКА.

II.

Наравствено образовање.

„Ја хоћу“ или „ја нећу“, никако несме одлучити, ма како девојчица лепо напрћила уста и ма како јој то лепо доликовало. У нашем свету, у женским приликама, где, ако нема у нама самим озбиљног судије, има вазда ствари ван нас, које нам казују, шта да радимо и шта да не радимо, — таква изрека: „ја хоћу“, или „ја нећу“, свуда ће наићи на чврст отпор, а чврст отпор чврсто и одбија. О каква ли борба, колико ли горких часова тако се спрема сиротим размаженим створовима! Та баш и сами мушки, који то у детету трпе, шта више, због комичног

контраста са слабошћу, која их развеселава, често и потпомажу — најжешће устају против тога, опазели то у жени, казне женску самовољу и челичну одлучност њиховог бића поругом, презирањем или, ако то уза осталу ваљаност особе није могуће, мржњом, но на тај начин наш живот бива јадан и жалостан скоро ништав, који иначе може се лепо развити само ако нас љуби и поштује мушки род.

Каролина Рудолфи.

У гласу вам нек не буде ничег упорног. Нека затим са скромног чела не излази сујетно благ поглед вашег ока пуног умиљатости. Нити истрчавај нити буди сувише спора у говору; јер овде није добро дошао такав род.

Есхилос.

У девојци се не сме развити заповедалачка мушка нарав, па баш ако и има на то дара. Биће њено мора се удешавати, па да се може мудро прилагођивати. То је код јако одређених нарави тежак задатак васпитању, и испашће за руком само, ако се доста израна почне радити на томе. Исто је тако тешко, појачати снагу какве сувише мекане пренежне нарави. Ту има вазда без броја погрешних подухвата. Често из неразумевања васпитач савовољу накаламљује на слабост, где се мислило, да се калами самосталност; или сувише уживајући у нежности издејствује у нежнијој нарави са свим праву, слабост, без икакве воље.

Каролина Рудолфи.

Напраситост женске душе може се са свим лепо слагати са пуним и племенитим срцем, шта више таква женска душа може бити ипак више блага и мила — па ипак такав тврд додатак нарави чијој — може и њу саму и све што јој је и мило и драго, ринути у вечиту несрећу. *Ј. Паул.*

Једна је девојка оштра и погледом и делом — пуна је љубави према њима и нестриљивости — њено лично и њено опште достојанство увек јој је пред очима — увек прашта своје неуглађености а туђе никада, па ипак и ове ће да опрости пре, него ли какав њеној часги недостојан нападај и понуђај — своје достојанство више цени него ли што мери — право јој је веће од љубави и т. д. — Друга је пак девојка сама љубав, ма и на штету свога достојанства, — више хоће да се допадне него ли што је горда — иде мање за оним што приликује, а више за наклоношћу — форму жртвује унутрашњости, — радо помаже — мање се показује каква јесте више мукотрпна итд. — Само савршен облик женске душе састављен је из обадва. — Женску неуглађеност лакше је излечити, него ли мушко недостојанство; женско недостојанство пак тако је исто тешко излечити, као и мушку неуглађеност.

Ј. Паул.

(Наставиће се.)

НЕШТО О НАСТАВИ ГЛУВО-НЕМИХ.

ЈАВНО ПРЕДАВАЊЕ РАДИВОЈА ПОПОВИЋА.

(Свршетак.)

Но главито се код овакове деце има мо-
трити на њихово душевно васпитање.
Ово је код ове деце недвојбено теже, јер
им оскудева слух, те не могу мајчин го-
вор и поуку да чују, да јој се одазову.
Овде ће Соломоново васпитно средство — прут
само нашкодити. С педагошког гледишта могла
би се шибма једва само онда оправдати, кад би
дете навели да увиди, да је казна само при-
родна посљедица учињеног неваљалства. Како
ће се то глуво-немом представити? У знацима?
Ту не ће дете никад узрок сазнати; осећај ће
му само отупити, а тиме зло порастати. — При-
мер, постицање на подражавање и упућивање
су оправдана педагошка средства за васпита-
ње. — Дете слуша онога, кога радо има, ког
љуби! Ко ће љубити онога, ком је прут у ру-
кама? Заиста, нежно дете не — Од куд ту
онда послушности? — У опште не смеш дати
детету приметити да га мрзиш; јер се хва-
та клица мржње и за његово срце, тим му се
пак нарав изопачава и квари, док му кашње

то и не шкоди. Што ти чиниш, чиниће и твоје
дете, твоја врлина и његова, твоја мана и ње-
гова мана — Родитељи су огледало, у ком
се дечија душа огледа. — Нисте ли толико пу-
та чули од деце? „Тако мој тата ради; тако
је казала моја мама!“

Из малена учи дете реду и чистоћи. Нау-
чи га своје ствари на место остављати и чи-
сто држати. Особито ноћу треба дете прегле-
дати и при нужди потпомоћи. Учи дете из ма-
лена сапун, воду и четку употребљивати. Глу-
во-немо дете води често у друштво, да се ово
за њега, оно пак на друштво навикне, јер ка-
сније или пре ући ће у друштво, у свет. Глуво-
немо дете тежи више за игром и дружењем, па
нек му се и ова дозволи, но под надзором ва-
љаних особа и са ваљаном децом — најбоље
пак у родитељској кући. — Примиће се да
је оно најрадије уз матер. Не миче се од ма-
терине кецеље. Од тога се има одвикавати, али
постепено, све на дуже и на дуже време. На-
вика без матере бити нужна је због каснијег

ступања детета у завод, као и кад је мати болесна, и у најжалоснијем случају, кад ова умре. Сигра је особито нужна за глуво-немо дете. У њој се огледа тежња за подражавањем, способност за образовање. Не мора се на то много трошити. Неколико предмета, нарочито онакових, који захтевају да и дете на њима нешто ради, размишља. И дете само нађе сиграчку. Лепо је видети глуво-немо дете, како је у покушајима да што произведе, дурашно неуморно. Овде му се може само помоћи, ал' не сам извршити. Пуно весеља изложи своје дело родитељима на углед, а ови нека покажу свјесно задовољство на успеху.

Развијај му естетично чувство! Чувствовање лепога потпомаже каснију наставу, буди му осећај чистоте, а тим се срце и душа његова оплемењава. Како ово бива? — Изјављује се допадање лепих облика и слика, исправљају се погрешни радови дечији, стављају се лепе ствари поред ружних, негују се птице, мирише цвеће, неговују издеране хаљине, разликује се чисто од нечистог, пази се на склад код игара и т. д. Дете ће временом ово све схватити; самом ће му се извесна ствар допадати или не. — Одобравајући поглед служиће деци за оправдање, а противан за погрешку у делу и мишљењу. — Како се пак дете дотле доведе, зна одмах и шта је добро шта зло, а тим је опремљено земљиште за напредовање у настави и добром владању. Дете са овим способностима уђе у школу, која ове способности даље развија, и наставом доводи га у сигурији саобраћај у свету, чини га корисним чланом велике породице, коју државом називамо. Већ из ово мало речи види се значај родитељске куће по тако несретно дете. Колики је овде труд, нека родитељи не замишљају. Дужност не сме знати за труд. — Истина, поред најбоље воље, не може се увек постићи што се хоће, али и оно најмање што се постигне, велика је добит. С тога родитељи чине неправу, кад се овде својски не заузму, јер онда су своје дете још несретнијим учинили. Нек се не мисли да ће школа све надокнадити, да су наставници и дадиље дечије. —

И неке су справе овде преда мном. Да их посмотримо. Продукт једног новинарског лечника. Трумбета!? Чудо! Повраћа глувима слух за најкраће време. Лепа је. Састоји се из смесе злата са бакром. Проф. Доктор Маине из Париза, од ког ју имам, вели, да је изум паришке

медицинске академије. Стаје 25 фор. а вр. — Окушао сам ју на мојим питомцима, а сигурно су то и други чинили — а резултат: мехур од сапуна!

Неки Нихолсон из Берлина препоручује на сав глас своје неке уметне добошчиће за уши, и неку симпсонску лоцију, — Видео сам и то. — Добошчићи једва стају 60 новч. а он их продаје за 18—23 фор, а лоција, нека течност, која се састоји из глицерина, етера и алкохола, стаје по лекарској такси 27 нв. док ју он за 2 фор. 70 н. продаје. — Таквој несавесној обмани публике, треба једном пут спречити! —

И наука се при настави глуво-немих служи неким средствима. Једно таково средство је ова „коштана лопатица“ за намештање уста при изговарању појединих гласова. Кад дете једном глас изговори, онда му она више и не требају. Друга справа је ова с једне стране отворена „кутија од јеловине.“ Горе околомотани памук служи за резонанцију. При употреби се ова отворена страна приближи устима и у њу се гласови говоре. Друга страна обухвата се лагано прстима, те се тако осећа вибрација, која бива покретањем ваздуха, при изговарању гласа. Ову је справу изумео Вајгле, физичар у Штутгарту. — Обично ово огледалце, као што се у берберицама виђа, служи деци, да виде дал' су уста тако намештена, као што је за који глас потребно. — При изговарању гласова стављају деца и своју једну руку на своје, а другу на грло или груди онога, који их учи, да осете вибрације, које овде бивају, а стављају руку и пред уста да осете покрет ваздуха, при изговарању појединих гласова; код гласа „и“ и „ј“ на главу, јер се ови овде осетити дају. — Ето тако наука постигне, да и глуво-неми задобије наравно временом, трудом и вољом оно, што му је приroda одузела, божанствени говор човечији! — Временом и глуво-неми упозна Бога, управи молитву Богу, благодари му што је дао човеку ум, да га поврати заједници, чији је члан и он, да у место лењовања може предузети какав рад, те тиме користити и себи и другоме. Радост, коју у овом тад учитељи и родитељи имају, не може се речима ни исказати! —

Но, шта сам хтео овим мојим речима?

Да обележим значај образовања или наставе глуво немих!

Да поучим матере при појави те немиле околности!

Да интересујем наш свет, за ову, узвишену, хуманитарну ствар!

У постигнућу ове цели, извршио бих и мој данашњи задатак! —

И — још једну опроштајну реч!

Све народности овога града лепо су данас у овом просветном дому заступљене. То ми пружа доказ, да су овде народности сложне, да се међусобно поштују! Тиме пак чине Митровицу, овај напредни, лепо град, интелигентним. — Мени је мило, што данас виђам тај лепо цвет од интелигенције! Ја виђам у том доказ,

да је наш народ за хуманитарне цели одушевљен, и да у том малом ал' од векова честитом народу, велике идеје неће пропадати!

Хвала и српској великошкол. омладини која је увек знала наш народ одушевити за велика и племенита дела! *Хвала и свима* суделујућим члановима беседе, који су својом лепом свирком и песмом, знали ово вече пријатним учинити!

Живели свесни грађани и дичне грађанке митровачке!!! Живели врени чланови наше великошкол. омладине!!!

КИКИНДСКЕ СРПКИЊЕ.

ПИСМО НЕНОЗНАТОЈ ПОСЕСТРИМИ.

В. Кикинда, 20. Новембра 1888. год.

Драга сестро Данице!

Дуго и много сам размишљао о томе, да ли имам права да Те посестрим овако ни знан ни позват. Та Ти не само да ме не познајеш, него јамачно неси ни чула кад за мене. Можда је требало да прелистам мало „Отмен свет“ или ону књижицу „Не пристоји се,“ те да видим шта оне веле за овако смеле намере. Но залуд бих тражио то у тима делима; та у њима се о томе пише, како се треба клањати, како што већма крутити и дрвечити; а о томе, како треба — *осећати* о томе она и не воде бригу. Те зато покушах на другом месту да нађем права на посестривање то. И ја сам га нашао, нашао у — срцу своје. А ти се за то нећеш срдити, сестро, — је ли да не ћеш? Но за што и да питам? Та они твоји неколики реци у прошлом броју овог нашег милог листа, који су са толико родољубиве топлине написани, довољно ми јамче, да ће твоје српско срце хтети чути и примити одјеке једнога братскога срца по духу и по љубави према Српству, па ма тај брат из најдаље даљине био

Него, заиста лепо и племенито умеш Ти, сестро, да мислиш, заиста родољубиво умеш да осећаш. Кад сам читао оно твоје писмо, што си га писала својој другарици Анци, веруј ми, сестро, осећао сам се врло свечано расположен, тако свечано, како одавно несам био; јер ја — да Ти се

мало из ближе прикажем — увек очајавам, кад видим, како је млака велика већина наших Српкиња, па ми сад дођоше твоји топли реци као жубор речних вала оному, што у пустињи већ скоро са свим изнеможе од жеђи. И ја одмах осетих у срцу своје сродност према теби и братску љубав и поштовање, те се освежена духа винух из даљине твому одушевљену и родољубиву срцу, да му се захвално поклоним на таким осећајима, и да речем Теби: слава Ти и хвала Ти, сестро; хвала ти у име свију оних, код којих су твоје речи одјека нашле!...

Мислио сам и премишљао, чиме да Те изненадим, чиме да Ти угодим, као сродној души, као сестри по срцу, по духу. И несам могао ништа згодније да нађем до то, да ти пишем о кретању и раду кикиндских Српкиња. А о томе се у овај мах баш може која лепа рећи а и треба да се рече. Ја сам тврдо уверен, да ће Тебе, која умеш тако родољубиво да осећаш, занимати да дознаш што о твојим сестрама из овог великог места српског, и поуздано знам, да ти ничим другим не бих могао боље указати братску пажњу своју, него баш овим.

Па ево да пређем на ствар.

У Кикинди у овај мах у три правца дају Српкиње живота од себе. Прво у добротворној женској задрузи, која у својим редовима броји скоро све интелигентније овдашње Српкиње. Ова ће Ти задруга, сестро, држим, већ добро бити позната

по раду својему. Опомени се само свих невоља, које су задесиле кад наш народ за ово последњих неколико година, па ћеш се сетити, да је ова задруга увек била међу онима, који су у првом реду притицали браћи у помоћ, да им бришу сузе и да им олакшају беду и невољу тешку. И њен је одзив сестрински заиста био увек достојан имена њезина. Је ли се чула писка рањеника српских, је ли се чула кукњава и вапај поплављеника и пого релаца. ова се задруга већ на први глас о томе најсвојскије латила, да помогне браћи, већ на први глас беше она сва у послу, и, поред топлога саучешћа, шиљаше обилате прилоге својој пострадаој и бедној браћи.

Тако чињаше ова дична задруга увек кадгод је била позвана да покаже, е разбира и знаде за своју браћу и у даљини, и да у срцима чланова њених живи и љубав и милосрђе према народу својему. А иначе у самом месту овоме, задруга је ова права мајка сиротињи српској, а нарочито школској сиротињи. Све што је сиротно и убого, што је у овом хладну свету само себи остављено, све то налази топла саучешћа и милосрдне помоћи у крилу ове заиста добротворне женске задруге. А школска сиротиња осим Бога и нема кога другог до ову честиту и добру мајку своју, која сваке године најмарљивије води бригу њену. Као сваке, тако и ове године снабдела је задруга преко стотине сиротних српских ученика и ученица топлим оделом и обућом, и тако их омогућила да могу ићи у школу, да се тамо уче и васпитавају. како не би остали као непросвећен талог људски. Ове године је потрошила задруга на школску сиротињу шест стотина форината, и не верујем, да је игде које женско друштво више учинило за школску сиротињу народну.

За то, што ова наша задруга тако савесно врши своју задаћу, припада у прву реду признање свима њеним члановима, који свакоме могу служити за углед, што се тиче одушевљења и заузимања. Но у кругу ових дичних Српкиња ипак има једна примерна госпођа, која је не само по положају, што га заузима у овом друштву, него и по заузимању и раду својему *prima inter pares* т. ј. прва између

равних. А то је председница ове женске задруге, госпођа *Нина Петровића*. Ова је госпођа, сестро, ретка добра душа. Она ти је у свима задружним пословима до неуморности истрајна, и задруга се заиста може поносити, што има овако ревносну начелницу.

У последњој својој седници решила је кикиндска српска женска задруга, да други дан Божића приреди забаву, којом ће се приликом изиграти једна врло лепа српска шареница (ћилим) у вредности до сто фор. Не знам у какву корист ће ићи чист приход од ове забаве, но држим, да би ова дична задруга нешто најбоље и најсавршеније урадила, кад би тај приход одредила у корист подизања српског забавишта. Истина, да би ово била врло мала сума, а да би се могло и помишљати о оснивању једног читавог завода; но то би био тек само почетак. А за тим би коначно требала задруга да узме ову мисао, мисао о оснивању српског забавишта, у своје руке, јер само би се под њеним окриљем и заузимањем могла ова мисао овапутити. Па да ли би могла задруга успети у овоме? Ја сам тога најтврђега уверења, да би могла. Нека само отпочне, па онда нека позове у помоћ све оне, од којих би се могла надати чему. Нека позове прво наш црквени и школски одбор, певачко друштво „Гусле“, „Ратарску читаоницу“, дилетантско позоришно друштво и на послетку и родитеље српске те да свако од њих ко редовном годишњом припомоћи, ко приређивањем забава, ко новчаним прилозима потпомажу остварење мисли ове. А нарочито би требало да позове кикиндску и мушку и женску омладину да заиђу од српске куће до куће, те да купе прилоге на овај смер. Па поред свега тога, кад би још и сама задруга годишње давала што из својих средстава на ову цел, ето, да скорим буде у Кикинди српско забавиште, те да не мора бити срамота кикиндским Србима што га већ немају. Познавајући кикиндску родољубиву женску задругу, можемо се, сестро, не само надати, него и радовати, да ће она за цело пригрлити ову мисао, те да ће међу делима задружиним заблистати и тај алем-камен: српско забавиште!

А сад хајде да Ти речем коју и о млађим Српкињама нашим, дакле о оним сестрама Твојим, које Ти по годинама најближе стоје.

Док старије Српкиње кикиндске са својом задругом у оном правцу раде, што сам Ти га горе обележио, дотле млађе Српкиње вредно ходе и раде у два друга правца. Један је од ових приређивање дилетантских позоришних представа. Како је већ настало дуго зимње доба, то је настало време и за отпочињање ових забава, и кикиндска се мушка омладина, уз неколико временитијих али још одушевљених и занимљивих људи, дигла на посао, па је позвала у своје коло и све млађе Српкиње овдашње да слошки приреде низ позоришних представа. Па да видиш сестро, како се лепо одазваше сестре наше! Скоро све листом дођоше већ одмах на први позив, и тада се одмах изабраше парчад и раздаше улоге. О првој представи даваће се два парчета, једно мађарско: „Клин клином“ и једно руско: „За чашицу“. Ова ће се представа одржати — ако Бог да — у недељу пред св. Николу, дакле баш некако око тога доба, кад ћеш Ти читати ово писмо. Сад скорим изабраће се и друга парчад, те да се подичи и са доцнијим представама, како би било што више забава, а и што више новчана прихода, јер нам богме и то треба за многу корисну и добротворну цел. А да ће бити још и више ових представа за то им баш ово одушевљење наших дичних Српкиња даје највише јемства.

Други правац у којем такође млађе Српкиње раде, сасвим је нов, — бар за Кикинду. Знаш, да ћеш бити нестрпељива да чујеш, те ево одмах да Ти кажем. Скупило се једно мало коло Српкиња девојака, те се договориле и сложиле, да се сваке седмице редовно по два пут састају на неколико часова, те да на тима састанцима читају дела и умотворине српских књижевних првака и великана. Осетиле дичне Српкиње ове, да им српска књига није толико позната колико би требало, да им духовне очи несу доста српске, да им срца не бију чисто српским откуцајем, да им груди не одишу потпуно српским духом, — да им се у душу

увукла многа туђинска честица; па изнађоше овај начин као најзгоднији а да српским очима прогледе, да познају све мило и драго, да прекале промишљену мисо, да напоје и срце и груди српским дахом, српским осећајем. За сада ово коло Српкиња још није тако многобројно, као што би то требало да је у Кикинди; но ово је тек само почетак: коло је поведено, а сад: „Хајд' у коло ко ј' за коло“! Као што чујем ово српско друштво драговољно отвара врата свакој сестри, коју вуче срце на овако лепу душевну забаву српску, па ће можда и само позвати и све друге Српкиње девојке, да им се придруже. Оваким позивом својим показало би ово дично девојачко српско коло, да озбиљно мисли да негује међусобну и сестринску љубав српску, а ово би нам требало као кора хлеба; јер, на жалост, међу нашим девојкама у опће влада неко туђење и цепање, а све сама каквих ситних узрока, а често и без узрока. Не велим да је ово само у Кикинди, — не; та се друштвена мана шири по свима нашим местима, и сасвим раздвоји и растроји баш оне, који би требали у највећој љубави и слози да живе, јер незнају у какав даљни вртлог може доцније судба да их баци, па где су и како провели младост, најлепше дане живо а својега?! А није младост тако јефтина као што многим изгледа. Многи, многи се доцније кајали, што је несу већма ценили, више проводили у пријатељском друштву и кругу, него у ледној осами, а овамо је после смрти читава вечност остављена човеку да је проводи у студи и самоћи, у — гробу хладну. Дакле ако ово друштво узме на себе још и то, да шири и негује сестринску љубав, пречишћује појам о пријатељству, а и ван тога да угушује у опће све клице разних мана друштвених, дакле у кратко: да преображује српско девојачко друштво, онда ће оно по задатку свому стојати на правој висини данашњег времена, и заслужиће од свакога Србина, па и од поштеног туђина, највећу хвалу и признање. Познавајући одушевљење и узимљивост ових младих Српкиња, могу Ти рећи, сестро, да се можемо надати, е

ће оне поћи и овим путем, и за то им заједнички кликнумо: „напред, Српкиње дичне, а већ и на досадашњему од срца вам хвала!“

Него чуј ме, сестро Данице! Како би било, да и Ти покушаш у Твојему месту, да оснујеш овако друштво, и то не само са смером самообразовања, него и ради друштвена преображавања наших српских девојака. Размишљај о овоме, и дела на посао! Пиши и својим пријатељицама и познаницама по другим местима, нека се и оне лате оваког рада; јер само тако могла би се изгладити код наших младих Српкиња многа мана наших родитељских

домо̀ва, а тако би се могле оне утврдити и у српском духу, те да једном и српски народ стече веће коло правих и одушевлених Српкиња, које би му помогле да изиде на чистину и светлост из данашње таме наше

Али биће већ доста. Можда ће Ти бити и досадно, што сам тако на дугачко отегао писмо ово. Но опрости! Ово је као увод, те је за то морало тако дугачко да буде; а доцније, ако Ти зажелиш да ти пишем, бићу много краћи.

Сад пак прими најискренији српски и братски поздрав од Твојега
по духу брата **Стола.**

ПИСМА ДРУГАРИЦИ.

II.

Нови Сад на Ваведеније 1888.

Драга Анка!

Задала сам ти реч, да ћу ти писати, како сам провела на забавама, које су приредиле добротворна задруга Српкиња Новосаткиња и овдашње срп. читаоничко певачко друштво, а обрела сам, да ћу ти писати и о другим друштвеним питањима овде, па сво да откупим реч.

Кол'ко сам од старијих слушала и колико је мени за ово последње три године познато, није ни једна забава добротворне задруге Српкиња Новосаткиња тако слабо посећена била као ова. Шта је томе узрок, не могу ни ја, а ни старији да растумаче. Једни веле, да је с тога, што су ове две забаве на близу биле, па се публика поделила, јер јој је тешко и овамо и онамо; други опет суде, да је ово јесење доба незгодно и да је у опште незгодан дан узет, кад су многе овдашње отменије породице отишле у Будапешту и у Беч, да виде позоришне представе славне играчице Саре Бернхардове. Ал ја судим, да су то сама нагађања, јер бивало је и до сада, да су овде приређиване забаве не у размаку од 10 дана, него и у 3—4 дани, па су ипак у пређашње доба све наше забаве посећеније и пуније бивале. Неће бити да је узрок ни то, што су неке породице отишле да гледе ту славну глумицу Сару, јер то 7

до 8 особа и да су дошле, не би ипак ону велику празнину испуниле. Да ово није могао бити узрок, види се и по томе, што ни забава срп. певачког друштва није била посећенија, ма да је донде Сара Бернхард већ и у Букуреште отишла била. Неки су чак и то говорили, да је за то слабо посећена била задружна забава, што је била чиста играња, па није било ту ништа да привлачи публику; ал ево, певачко је друштво пружио публици и душевне забаве, па ипак, кад се изузму певачи и певачице, који имају бесплатан улаз, није ни на тој забави ни толико дошло, да се трошак могао покрити; а то би исто пасирало и жен. савезу, да није предходно ишла и купила прилоге, јер колико сам из наших јавних листова видела из извештаја те задруге нису ни оне толико улазница продале, колико је трошак износио; дакле што има сувишка у задружној забави, то су дали само добровољни прилози.

По свему се види, да узрок томе немару и том слабом одзиву лежи у другим одношајима, а не у оним, што се овде онде разговара и мисли. Колко сам ја кадра судити, држим, да велики узрок лежи у нашим заиста оскуднијим материјалним приликама; али највећи је узрок, рекла би ја, у друштвеним одношајима. Наша до скоро сложна мушка браћа заподела су међусобну борбу на јавном пољу, која се сишла после у наше породичне кругове, па растурила ону

пређашњу слогу, разорила ону хармонију, која је до скоро овде тако лепо владала, па отуда се почеле делити већ и забаве на ове обичне и на „народне“, те се тако друштво поцепало и почело ладнити једно према другом.

Ово је, као што видиш, драга Анка, некако друго доба, него кад смо ми млађе биле. Како су онда биле пуне гимназијске и наше више девојачке „беседе!“ а сад ће, слатка, и те беседе, како изгледа, бити слабије посећене, и отуда добити тужнији вид, јер светац се, као што знаш, по вечерњу познаје.

Ја сам се, слатка Анка после ове две забаве наше чисто стужила и страх ме хвата, кад помислим, куда то води и шта ће од нас да буде, ако ово стање дуже потраје?! но кад погледим опет на наш чили млађи нараштај, на наше вредне и издржљиве женске руке, које се удружиле да војују за боље дане наше, а ја се онда опет охрабрим, па мислим, мора бити боље, јер сад ћемо и ми женски ће прихватити једно бреме терета па испомоћи браћу своју у борби за бољу народну срећу.

Само да смо бар ми паметне, и да се, на несрећу нашу, не увуче и у наше друштво какав црв, ца да нам разгриза жи-

вот, а већ се поговара нешто, као, да се једна и друга задругарка нашла на ово ил оно увређена, па ништа мање, већ хоће да се за то исписује из задруге женске. А то су заиста детињасте разговори. Зреле и паметне жене, па се налазе увређене на једну ил другу задругарку, па онда да се зато исписују из добротворног друштва, као да оне ону милостињу и онај прилог једна другој пружају, а не сиротињи. И ни по јада, кад би та увреда довела наше задругарке бар до те границе, да даље не дају милостињу нашој сиротињи, па што му драго, оне ће знати својој савести и Богу за то одговорати, ал се чује и већа брука, а ту чисто не смем ни да ти кажем јер и сама неверујем, да једна Српкиња може тако далеко ићи, и тако себе заборавити, да из срдње пређе у туђе коло задругарака, и да из неке тобож-освете одузима комад милости своје од своје рођене деце, па да га пружа туђој. Тако дубоко, валда, нећемо пасти!

Мислим, да ћеш бити задовољна и с оволико вести, а шат се укаже прилика и за друге наше женске јавне прилике, јавиће ти се опет

Твоја искрена
Даница.

БЕЛЕШКЕ.

ИЗ ПРОСВЕТЕ.

„Јавор“ и „Стражилово“ наша два белетристична листа спајају се од нове 1889, године у један лист „Јавор“ под уредништвом оба уредника: Др. Илије Огњановића и Јована Грчића, под којима су излазила та два листа. Ово је учињено у интересу саме публике наше, да јој се олакша претплата а и у интересу самих књижевних снага наших, да се могу збити и јачом снагом око једног листа пријонуте.

Опширније појединости изнеће се доцније, а сад се ово само знања и равнања ради нашој публици саопштава.

Ми се овој појави радујемо из два узрока: једно, што ће се публици нашој, која је жељна да чита српских листова, олакшати терет на ово заиста оскудно доба, а друго, што ће се ту прикупити све наше боље умне снаге, те ће лист моћи излазити савршенији обликом и са-

држином, те ће по свој прилици заузети једно од првих литерарних места у нашој књижевности.

Ретка заклада. Барон Хирш основао је закладу од 12 милијуна за израиљску децу у Галицији. Ово је у спомен 40 годишњег владања нашег краља Франц Јосифа I. Из ове закладе осниваће се ратарске и занатлијске школе за израиљску децу у Галицији и даваће се награда оним хришћанским занатлијама, који пријону и добро изуче занату оваку децу.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Хлеб окорео да повратиш: замотај га у мокру крпу и остави преко ноћ па сутра дан стави у врелу пећ и за 1 сат биће хлеб као да је сад умешен.

Окорео хлеб одмекнуће и онда, кад га замоташ у мокар пешкир па оставиш да постоји

један дан, ал кад га у врућу пећ метнеш иде то много брже.

Хлеб да не плесниви. Кад умесиш више хлебова за више дана, па би рада да сачуван, да ти се хлеб не уплесни, ти послажи хлебове у цак, који је брашнав, ал послажи тако хлебове, да дољна кора дође на дољну а горња на на горњу. Завежи цак па га обеси ил остави на промахивом сувом месту. Тако се може одржати хлеб по 3—4 недеље а неће се уплеснити. Кад га мислиш јести, а ти извади раније, уми га сланом водом и остави 1—2 дана у подруму да одмекне, па онда сеци и једи

Хлеб плеснив уди јако и човеку и живини и стоци и многа се газдарица сатре, која даје живини ил марви својој да једе плеснив хлеб. Но да не би отишао у штету такав хлеб, ваља га ставити у зажарену пећ ил у кључалу воду, да постоји и да она ватра убије плесањ и отров његов, па онда га можеш слободно дати и стоци и живини да га потроши.

Млеко водом кварен да познаш. Најлакше се позна млеко у коме је воде сипано кад га измериш. 1 литра чиста млека тежи 1026 до 1035 грама; чим мање има од 1026 грама знак је, да је у њ сипано воде.

Р А З Н О.

— **Одело за сироту школ. децу.** Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња одабрала је 40 сироте деце из својих основних народних школа и то, 38 женске и 2 мушке деце да ове године заодене. За ту је децу набавила 32 пара ципела, 5 пари чарапа, 8 зимски марама, 24 женске аљинице, 2 пара опанака, 1 капут и 1 чакширице. Женске аљинице шију саме одборкиње, а покrojила је вредна задругарка гђа Марина Завишићка, која је толико љубави указала и задрузи и дечици овој — оставивши своју кућу и своју многобројну дечицу пуно два дана овог посла ради, — да заслужује сваку похвалу и признање.

(**Лепи знаци родољубља.**) Познато је из других листова, да црногорско поморско паробродско друштво није могло да ступи у живот. те се с тога сада деоничарима враћа њихов новац заједно са каматом. Поједина акција стаје 250 фор. Наши врли родољуби г др. *Љубомир Радивојевић* из Каменице и г *Арса Пајевић*, штампар из Н. Сада, од којих први има две а други једну акцију, изјавише, да онац свој не примају натраг, него га поклањају с каматама заједно *мировинском фонду црногорског учитељства*. Живили наши ваљани родољуби, који су и иначе дали нам лепих доказа свога племенитога срца и родољубиве душе!

Одликовање Његово Величанство наш краљ Франц Јосиф I. одликовао је златним крстом за заслуге сомборског сенатора г. Петра Вукчевића. Исти господин служи као чиновник варошки пуних 40 година за које је време био и 9 година градоначевник варошки, чиме је сте-

као од свога грађанства и од претпостављених власти лепог признања и уважења. Нека му је сретно и дуговечно!

(**Споменик Мити Поповићу.**) „Коло младих Срба“ у Будимпешти јавља, да је у недељу 13 нов. о. г. приредило у будимској срп. православној цркви парастос пок. песнику српском *Мити Поповићу*, а после тога се ишло на старо српско будимско гробље, те је тамо освећен скромни споменик, што је из народних прилога подигнут. Том приликом певало је онде ђачко певачко друштво.

Приликом 40. годишњице краља Фрање Јосифа I. установили су многи имућни грађани и многе вароши у Цислитави Хрватској и Славонији, Босни и Херцеговини закладе за потпору просветних и хуманитарних завода и заклада и осим оне горе поменуте заклада барона Хирша за израиљску децу у Галицији напомињемо, да је и град Осек основао закладу од 50.000 фор. за потпору варошке сиротиње.

Краљица Наталија. Немачки и мађарски листови из Угарске говоре, да је краљица Наталија отишла на кратко време из Букурешта у Јашу, па ће после отуда у Петроград.

Јаван рачун.

За укуп сироте гђе удове *Сиде Стојшићке* и за издржавање остареле и изнемогле сестре покојничине гђе Катарине удове Бајићке дали су нам прилога ови:

По 3 фор.: Софија Дунђерска, Олга Ђурчићка.

По 2 фор.: Нина Николићка, Персида пл. Мандићка, Софија Пушибрк.

По 1 фор.: Нана Натошевићка, Милева Симићева, Марија Вучетикћка, Марија Димитријевићка, Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња, Јулка Радовановићка, Ана удова Бига, Милица Барићка, Зорка Грчићка, Јов. Нешковић, Гавра Плавшић апотекар, Ана Продановића, Јулија Рајићка, Јелка Рајићка, Катарина Балта, Милева Вукчевићка Марта Станојевићка, Марија М. Јовановића, Милева Милованова, Ленка Михајловићка и Катица Досе Поповића.

По 50 нов.: Марта Кондороши, Анастасија Адамовића, Панта Јовановић, Софија удова Поповића, Панта Михајловић из Каменице, Марија удова Давидовац Милица Јојкића.

По 40 нов.: Ирма Адамовића, Соф. уд. Г. Адамовића, Кат. уд. Оберкнежевића, Марија Костића, Марија Оберкнежевића.

По 30 нов.: Ђорђе Јаснић.

По 20 нов.: Драгиња Матићка.

Примиле смо дакле свега на горње цели од поменутих овде дародаваца . . . 39 фор. — н. а од тога смо издале за укупни трошак ове пок. Сиде Стојшићке госп. Ђури Стојковићу укупном подузимачу 27 фор. 80 н.

Остатак пак од . . . 11 фор. 20 н.

дали смо Лази Коцићу за издржавање сироте Катарине уд. Бајићке.

Овом приликом захваљујемо се топло свима горњим прилагачима на дару и на лепом предусретању.

У Новоме Саду 20 новембра 1888.

Скупљачице:
Софија Пушибрк
Катица Досе Поповића.

Јавна захвала.

Полексији суируга Михајла М. Радовановића начелника среза звишког у Србији.

Многопоштована Госпо! Примила сам од Вас 20 динара, од којих сам, по жељи Вашој, предала 10 динара нашој задружној благајни, а 10 динара, односно 4 ф. 80 н. послала сам кикиндској задрузи за погорелце.

Јављајући Вам ово узимам част, да Вам се у име наше задруге захвалим на прилогу и на уердном предусретању.

С отличним поштовањем и сестринским по здравом

У Новоме Саду 30. новембра 1888.

Јулка Радовановића,
начелница.

ЧИТУЉА.

† ГЕРМАН АНЂЕЛИЋ,

митрополит и архијепископ карловачки, патријарх српски, ц. кр. тајни саветник, гвоздене круне I. степена кавалер и краљевског српског ордена св. Саве великокресник и т. д. после дужег боловања преселио се у вечност у суботу изјутра 26 новембра о. г. у своје патријаршском двору у Срем. Карловцима после 40. годишњег свештеничког делања а 66. години живота свога. Земни остатци овог црквеног великодостојника српског опојаће се и сахранити у четвртак 1. децембра о. г. у св. саборној карловачкој цркви.

Овај првосвештеник није био тако срећан да га је љубав народна пратила за живота, јер су његове тежње ускосне народним тежњама биле; али наше није да испитујемо тај чин већ да се с хришћанском душом опростимо са земним остатцима нашег црквеног великодостојника и да га као хришћани отпратимо Богу на истину са скромном молитвом: Бог да га прости, лака му црна земља била!

Јулијана Обрадовић народна добротворка преминула је у Вршцу 3. новембра о. г. Она је још 1886. г. направила тестамент и оставила своје имање „Српској Матици“, на књижевне цели. Капитал износи преко 14.000 фор. ал има се капитализирати док не достигне своју од 30.000 ф., па тек онда се има трошити Матица је у почаст ове покојнице истакла

на своје здању црну заставу пуних 8 дана и послала је леп венац, да се положи на мртвачки одар њен.

Слава добротворци и лака јој црна земља била!

Јован Христофоровић такође народни добротвор из Суботице, преминуо је 30. октобра о. г. у својој 77. години. Своје имање од 10.000 фор. оставио је срп. православној цркв. општини с. ботичкој, да отуда даје 4 штипендије српској деци, која ће се учити лечничкој, мерничкој, економској или шумарској струци, али никако не суботичкој деци, него све ван Суботице; ово зато, што суботичка деца имају већ и сувише штипендија, а и за то ваљда да се тога ради општинари не протерују. Прича се и иначе, да је био ово човек врло добра срца. Слава Чика Јоци, као што га зваше, и лака му црна земља била!

† Дора д' Истрија. Као што из Фиоренце јављају, преминула је тамо, капљом ударена, чувена списатељка Дора д' Истрија у 60. својој години. Дора д' Истрија која је под овим именом стекла себи светског гласа у књижевности, родом је из Румуније и по пореклу је рвђена кнегиња Јелена Ђикина, а удала се за рускога кнеза Александра Колцова Масалског. Била је то женска врло даровита и од ретке образованости. С тога се одмах првих година после своје удаје посвети књижевности, и била је стални сарадник чувеног француског часописа „Revue de deux Mondes.“ Осим тога радила је и по другим часописима за ада и истока у тежњи, да једно другом зближи и упозна. Писала је много самосталних дела, од којих јој је најзнатније „les femmes en Orient“, у коме је изнела стање женскиња у источној Европи и тражила средства, како да се исто поправи. Ради ових својих студија пропутовала је цео исток, и била је не само обична списатељка већ и велика агиторка.

О Д Г О В О Р И.

Гђици Ј. Ј. Темишвар. Што ми се свидело употребио сам од пређашњег, и изаћи ће у идућем броју ово друго не могу употребити, јер исти предмет изишао је ове године у прекосавском листу „Домаћици“, па би се можда у публици замерило. — У своје подужењу немојте малаксавати, само напред и успех ће Вас обрадовати. Поздрав!

Гдину Т. М. Панчево. Изићи ће у идућем броју. Хвала Вам!

Г Станку Черновиц. Лист Вам се шаље на означену адресу. Хвала Вам на извештају. Писаћу Вам док досем. Поздрав!

Рђи П. М. Радовановићи, Кучево. Адресу смо исправили. Лист ће се и даље слати Даринки, Вукосави и Христини. Хвала на дару и на указаној љубави!

Гђа Д. М. Вршад. Изићи ће у идућем броју. Хвала Вам!

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

овим смо бројем довршили трећу годину нашег листа.

Морамо, на жалост, признати, да нас је ова трећа година јако пољуљала у одушевљењу нашем, јер су нас, драге и миле Српкиње, већ у трећој години својим малаксавањем и попуштањем почеле обеснаживати. Прве године било је до 900 претплатника за наш лист, друге године 1050, а ове треће место да је летило на више, спало је на 800; то довољно показује да одушевљење не расте него да опада.

Код овога листа не може се нико изговарати на оскудне године и рђава времена, јер је претплата, од 1 фор. или 2¹/₂ динара годишње, тако незнатна, да и она најсиротија Српкиња може ту једну форинту годишње заштедити и жртвовати за своју духовну насладу.

Не може бити узрок томе ни наш рад, јер су нам са свију страна стизала похвална признања и ободравања да и чешће издајемо лист; и ми смо и сами на то помишљали, лане, кад је одушевљење расло, но сад, искрено исповедамо, са стрепњом одпочињемо четврту годину, и верујте, драге Српкиње, да нас љубав не води на посао и да нас нада не загрева на бољу будућност нашега народа, ми би већ по овом до сад престали даље трошити своје време и своју муку на ону страну, где се тако слабо прима и тако мало уважава наш рад и труд.

У нади дакле, да ће наше задруге и наше родољубиве Српкиње за идућу годину већом снагом прионути око скупљања претплатника и претплатница на овај једини и најјевтинији женски лист с ове стране, који је прегао, да изведе наш женски нараштај на светлије поље и женски понос на узвишеније место, *отварало прешласту на идућу 1889. годину,*

Лист ће у истој величини и у истом облику излазити и идуће 1889. год. једанпут месечно, сваког првог дана у месецу и кошта ће за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину 1 фор. авр., а за Србију 2¹/₂ динара.

Новци, као и дописи и чланци шаљу се уредништву овог листа, најбоље поштанеком упутницом, а из Србије у писму управо на ово уредништво или на књижару Велимира Валожића у Београд.

Имамо на расположењу довољно и потпуних бројева од ове и лањске године и даћемо по 1 ф. или по 2¹/₂ динара, ко би год захтевао.

Ако би ко желео да за овај лист набави *дивот корице*, нека нам најдаље до нове године јави, па ћемо наредити, да се направе *по цени од 50 н.* по комаду. Лане се једва 6 њих пријавило, те није се ни могло за тако мали број ништа чинити. Те лањске пријављенике узећемо сад у рачун, те није нужно да се поново пријављују.

Ваља да се пријаве бар 50 примерака, па онда ће се моћи по ову цену добити дивот-корице.

Корице ће се у своје време сваком у кућу послати.

У Новоме Саду 1. децембра 1888.

УРЕДНИШТВО.

САДРЖАЈ: 1. Христос се роди, песма од Станка. — 2. Фрања Јосиф I. — 3. Мудре белешке о васпитању и образовању девојака, од А. М. М. — 4. Нешто о настави глуво-немих. Јавно предавање Радивоја Поповића. — 5. Киндске Српкиње. Писмо непознатој посестрими. — 6. Писма другарици. — 7. Белешке: а) Из просвете. б) За домаћице. в) Разно. — Јаван рачун. — Јавна захвала. — Читуља. — Одговори. — Позив на претплату.

Власник: *Доброшворна Задруга Српкиња Новосашкиња.* — **Издаје и уређује:** **Аркадија Варађанин.**

ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА НОВОМЕ САДУ.

